

Kostyál László

Tárlatról-tárlatra

Üveg

A hévízi Gróf I. Festetics György Művelődési Központ Muzeális Gyűjteménye 2013 januárjában megnyílt kiállításának címe mindössze ez az egyetlen, a címben szereplő szó. Voltaképpen nem is egy, hanem három kiállításról van szó, amelyekben a kiállított alkotások közös alapanyaga az üveg. Sokkal több közös vonás nem is állapítható meg, ez arról tanúskodik, hogy az üveg, mint matéria, számos olyan tulajdonsággal bír, ami kiválóan alkalmas értő alakítója művészi elképzeléseinek kifejezésére.

Az üveg felolvasztva jól formázható, egyébként rideg anyag, amelyből öntéssel pompás plasztikák készíthetők. De mivel viszonylag alacsony hőfo-

kon alakítható, és lassan hűl, a művésznek bizonyos mértékig lehetősége van a megolvasztott, majd egészen még nem megdermedt anyagot a mintázáshoz közelítő módon alakítani, ami a fémmegmunkálást nem jellemzi. Az üvegművészet jellegzetes technikájával, az egyenletesen vékony falvastagságot lehetővé tevő fújással kombinálva ez a melegen történő, gyors munkát igénylő formálás nagymértékben megnöveli a lehetőségek skáláját. A másik fontos tulajdonsága, hogy anyagában színezhető, miközben nem veszíti el áttetszőségét. Ez óriási teret nyit az üvegművészek előtt. Az üveget legtöbbször azért szeretik, mert színezés- és alakításmódjától függően, igen változatos

módon töri meg – olykor kifejezetten csapdába ejti – a térben szabadon áradó fényt. Mázszerű festékekkel ugyanakkor, kiváló alakíthatóságának köszönhetően, a legtöbb más szilárd anyag (fém, kerámia, kő, fa stb.) imitálására is nagyszerűen alkalmas.

Az első teremben Smetana Ágnes növényi motívumokkal díszített edényei láthatók. A változatos formájú vázák különlegességének több összetevője van. A formák csak ritkán tűnnek előre eltervezetten szabályosnak, vagyis multiplikálhatónak. Többségük olyan spontán, illetve egyedi alkotói folyamat eredményének látszik, amelyben az üveg „akarata”, azaz fizikai tulajdonságaiból (elsősorban súlyából) adódó „ön-alakítási képessége” is szerepet játszott. A többnyire esetlegesnek tűnő, kerek, lapított vagy négyszögletes formák organikus jellegét a domborúan olvasztott, máskor festett növényi részletek hangsúlyozzák, olykor pedig maga a forma imitál növényi részletet (virág, fűszál). Az egyes vázakat konkrét növényfajtaokról (hóvirág, hortenzia, liliom, tulipán, rózsza, pipacs, hagyma stb.) vett elemek dekorálják, néha pedig a téli vagy tavaszi erdő hangulatát idézi az edényfal festése. Az üveg egyik esetben sem teljesen átlátszó, talán csak jobban-kevésbé áttetsző. A tárgyak nagy többsége önmagában színezett, olykor felületi festést is hordoznak. A fényt erősen megsűrűsítő, elszínező, füstös hatást keltő, sokszor anyagukban hólyagos, többnyire (homok)fűvott felületű (ritkán fényes) edények tagadhatatlan archaikus hangulatot hordoznak. Rendkívül magas technikai tudással készültek, mégis a primitív mesterek termékeit, vagy akár a természeti népek virágokkal ékesített vázáit asszociálják. Hatásuk egyik legfontosabb összetevője éppen ez a keresett keresetlenség. A domború virágdíszrel dekorált edények esetében különösen is azt érezzük, hogy az egyszerűből lesz a nagyszerű, a művészi hatás éppen a kezdetlegesnek ható, valójában nagyon is magas mesterségbeli tudást igénylő megoldásokból eredeztethető.

A középső, legnagyobb teremben válogatás látható a Bárdudvarnoki Nemzetközi Üveg Alkotótelep gyűjteményéből. Az üvegművészettel a maga teljes vertikumában ritkán találkozható látogató itt ámulhat el leginkább a matéria által kínált

lehetőségek sokrétűségén. A legtöbb művész eltérő módon, különböző alakítási, formálási, festési, felületképzési technikákat alkalmazva használja fel az anyagot, edényt, kisplasztikát, domborművet, festményt, pszeudo-használati tárgyakat vagy éppen kvázi organikus objecteket készítve belőle. A rafinált fénytörésekre és -játékokra, a csillogó és a matt felületek, az áttört, átlátszó, áttetsző és vizuálisan is tömör tömegek kontrasztjára épülő tárgyak csillogó kavalkádja kápráztató összehatást eredményez, amelyből csak később bomlik ki az egyes alkotók művészi törekvéseinek gazdagsága.

Ez a gazdagság néhány egyéni megoldású, karakteres tárgy segítségével illusztrálható a legjobban. Melcher Mihály *Maszk* c. kubista álarcát a geometrikus alapformákra (három- és négyszög, kör, trapéz), az áttört és a csupán áttetsző tömeg ellentétére, és a minimalista formai redukcióra építi fel. Polyák János *Lila tornya* fiktív architektonikus modell, voltaképpen monokróm kisplasztika, amely az üveg számos tulajdonságát kihasználatlanul hagyva, elsősorban könnyű alakíthatóságára épít. Sigmond Géza két, közös címen (*Trójai faló helyett*) szereplő munkája voltaképpen a játékos üvegváza és az archaikus kocsimodell keresztezéséből származik. Czebe István *Villásfarkú üzenete* nyílt erotikus utalást hordozó torzó, amelyen a frivol – és hozzátehetjük: macsó – jelleget a mélyzöld üveg fénytörésének érdekesen izgalmas játéka oldja.

Sajátos *Fossziliát* mutat be az üveg egyik leglátványosabb tulajdonságára építő Dárday Nikolett. Az ablak elé állított, hátsó megvilágításban életre kelő műve egy elképzelt, különböző színekkel (kék, zöld, fekete, szürke) futtatott ásvány síkmetszetében feltűnő, ősi növényi maradványokat imitál. Rendkívül vonzó alkotás Petrás Mária *Apostolok* címet kapott, kihajló peremű, szintelen üvegvázája, amelynek oldalát domborműves szentfigurák díszítik. Plasztikailag érdekes Beiczter Judit kávéházi jelenetet ábrázoló kompozíciója. Két kerek asztal, pontosabban fél asztal áll egymás közelében, a két, mellettük ülő, enyelgő pár az asztalokat félbevágó, és így a sajátos relief hátlapjául szolgáló üvegsíkra festve jelenik meg. Igor Tomsky szakrális utalást is tartalmazó *A szög drámája* c. objectje – egy szintelen üveghasáb, mely

a belévert vasszög hatására vérezni kezd – sokrétű asszociációs lehetőséget hordoz. Andor István a foglyul ejtett, szürke üvegbe zárt fényt próbálja életre kelteni (*Fény-történet*). Horváth Márton a *Kerti jelenet*be hat, átlátszó üvegből készült, jókora tököt komponált egybe.

Pattantyús Gergely aranyozott *Szenteltvíztartója* sajátos módon egy kettévágott üveghasáb belsejébe van zárva. Horváth Balázs kék üvegplasztikája az *Ékes* címet kapta, a világosság elé állítva kel igazán életre, s közletről sajátos fénykapu hatását kelti. Az észti Vivi-Ann Kererdo műve (*Kékarcsú*) meglehetősen bizarr: egy színtelen álarc mögé rejtőző kék pohár, amely e sajátos színezés miatt képtelen eltitkolni lényegi mivoltát. Kertészfi Ágnes edényei archaikus és modern formákat ötvöznek vonzó és elegáns módon. Budahelyi Tibor *Ürfegyver* c. munkája az égetett, ásatag jelleget sugalló fahasáb (talapzat) és a jövő elképzelt technikája – zöld üveg pisztolyforma – kontrasztjára épül. Buczkó György az Inga révén önmagáért való, formájával fémet, fénytörésével drágakövet asszociáló, kinetikus, vagyis mozgó jelleget is hordozó, tetszetős tárgyat alkotott.

A sort lehetne folytatni, a cél azonban csak a

lehetőségek széles tárházának és az üvegművészek kreativitásának megvilágítása. Működésének három évtizede alatt a Bárdudvarnoki Üveg Alkotótelep rendkívül gazdag gyűjteményt halmozott fel, amelynek csupán kicsiny szelete fér el a hévízi kiállítóteremben, azonban ennyi is bőségesen elegendő a kollekciónak jelentőségének illusztrálására. A tárlat harmadik egységét Hefter László alkotásai képezik. Munkásságának alighanem legfontosabb, a kiállításon kizárólagosan megjelenő, és egyben talán legismertebb vonulatát a festett, elsősorban ólomüveg ablakok, illetve táblák adják. Az ablakokon megjelenő kompozíciói letisztultak, visszafogottak, viszonylag kevés képi elemet tartalmaznak. Kerüli a figurativitást, de nem idegenek tőle az akár konkrét formákat is felidéző, kevés részletet vagy vonalat tartalmazó asszociatív motívumok. Többnyire tiszta színeket, homogén (üveg)foltokat használ, néhány munkáján a mozgásérzet felkeltésére is törekszik. A művész kedveli az ólomüveg technika által kínált feszes, geometrikus struktúrát, és otthonosan mozog benne. A teremben néhány nagyobb üvegfalának fotóreprodukciója is látható, amelyek különös ragyogást biztosítanak az általuk határolt térnek. Munkái voltaképpen fényfestmények, illetve részben fénygrafikák, miután a hátulról érkező fény kelti őket életre, ennek során ugyanakkor – a színes üveg által megszűrt fény révén – a kompozíciók előtti tér megvilágítása, és ezáltal hangulata is megváltozik. A színes üveg a sajátos tulajdonságai révén képes a teret „felöltöztetni”, és Hefter művészete – hasonlóan a gótikus katedrálisüvegek mestereihez – éppen ezekre a tulajdonságaira épít. Három eltérő egységből áll tehát a tárlat, mindhárom önmagában is kerek egész lenne. Így együtt azonban egy, az emberiség által évezredek óta használt, de az általa kínált lehetőségek tekintetében mindmáig nem teljesen kiaknázott matéria sokoldalú művészi alkalmazhatósága demonstrációjának mondhatók. A bemutatott anyag a gyönyörködtetésen túl alkalmas arra, hogy segítségével az üvegről alkotott elképzeléseinket magunkban letisztázzuk, de arra is, hogy a művészek sokszor újszerűnek és kísérletinek tűnő megoldásait értékeljük, esetleg továbbgondoljuk.